

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wyzwań, które stoją przed europejskim przemysłem inżynieryjnym (mechanicznym, elektrycznym, elektronicznym i metalowym) w kontekście zmian w gospodarce światowej (opinia z inicjatywy własnej)

(2014/C 170/05)

Sprawozdawca: **Lucie STUDNIČNÁ**

Współsprawozdawca: **Rumen ATANASOW**

Dnia 14 lutego 2013 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

wyzwań, które stoją przed europejskim przemysłem inżynieryjnym (mechanicznym, elektrycznym, elektronicznym i metalowym) w kontekście zmian w gospodarce światowej

(opinia z inicjatywy własnej).

Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle (CCMI), której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 21 listopada 2013 r.

Na 494. sesji plenarnej w dniach 10–11 grudnia 2013 r. (posiedzenie z 11 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 167 do 1 – 4 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski przemysł inżynieryjny⁽¹⁾ odgrywa kluczową rolę w ożywieniu gospodarczym Europy i w osiągnięciu ambitnego celu zwiększenia do 2020 r. produkcji przemysłowej do ponad 20 % PKB. Aby jednak uzyskać taki wzrost, odwrócić obecne tendencje i wydobyć społeczeństwo z bezrobocia, konieczne jest zwiększenie inwestycji ze strony przedsiębiorstw.

1.2. Aby to osiągnąć, Europa musi opracować wyraźną wizję i cel dla przemysłu. W rezultacie musi powstać skoordynowana polityka wyraźnie ukierunkowana na konkurencyjność europejskiego przemysłu, obejmująca pozostałe dziedziny polityki i sprawiająca, że Europa stanie się bardziej atrakcyjnym miejscem do zakładania firm.

1.3. Europa musi wypracować bardziej przychylne podejście do zmian w przemyśle, szczególnie w kontekście pomyślniej transformacji krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

1.4. Europa powinna stać się bardziej świadoma swoich atutów – dobrze wykwalifikowanych i umotywowanych pracowników, zróżnicowanego systemu szkolnictwa, olbrzymiej wiedzy naukowej, wielu wiodących w świecie klastrów regionalnych, dobrze zintegrowanych łańcuchów dostawców i usług, dobrze rozwiniętej infrastruktury transportowej i ogromnego rynku wewnętrznego, obejmującego ponad 500 milionów konsumentów, a także solidnej współpracy partnerów społecznych – oraz rozwijać i umacniać te atuty.

1.5. Aby stwarzać nowe inwestycje, Europa musi stosować strategię, w której przemysł jest wciąż prekursorem innowacji technologicznych, a równocześnie – aby osiągnąć niezbędną wielkość produkcji i zatrudnienia jako kluczowego narzędzia zwiększenia konkurencyjności – stać się atrakcyjniejsza dla przedsiębiorstw wytwarzających towary masowej produkcji, zarówno w sektorach wysokich, jak też niskich i średnich technologii. EKES wzywa Komisję Europejską, by zainicjowała strategię dotyczącą tego, w jaki sposób Europa może przyciągnąć większe inwestycje w przedsiębiorstwa z sektora zaawansowanych technologii – w tym także nowoczesne zakłady produkcyjne powstałe w wyniku czwartej rewolucji przemysłowej – oraz w wysokie kwalifikacje i umiejętności wspierające innowacje w całym łańcuchu wartości.

1.6. Finansowanie badań naukowych w Europie powinno być lepiej powiązane z potrzebami przemysłu. Należy włączać przedsiębiorstwa już na wczesnym etapie procesu innowacji i wspierać twórcze działania MŚP w dziedzinie inżynierii, tak by łatwiej i szybciej wykorzystywać nowe pomysły w nowych produktach. Należy propagować i wspierać klastry łączące przedsiębiorstwa produkcyjne i struktury badawcze.

1.7. Komisja Europejska powinna zwiększyć swoje wysiłki na rzecz ułatwiania działalności europejskich przedsiębiorstw, w szczególności MŚP. Tworzenie nowych przepisów technicznych i administracyjnych należy rozważyć jedynie, gdyby ich celów nie można było osiągnąć w inny sposób. KE powinna położyć większy nacisk na spójne stosowanie obowiązujących przepisów we wszystkich państwach członkowskich, harmonizując i wzmacniając nadzór rynku. KE powinna również wspierać zrównoważone stosowanie takiego podejścia na arenie światowej wobec innych regionów świata.

⁽¹⁾ Patrz pkt 2 „Wprowadzenie”.

1.8. Należy zmniejszyć niekorzystne zjawiska, takie jak trudny dostęp do finansowania, wysokie koszty energii lub koszty wynikające z obciążeń administracyjnych i z prawodawstwa, przyjmując bardziej spójne i przewidywalne przepisy.

1.9. Wysokie zatrudnienie w Europie można utrzymać jedynie pod warunkiem że pracownicy będą lepiej wykształceni i przeszkoleni niż w gospodarkach konkurencyjnych. Należy przedsięwziąć środki w celu przyciągnięcia młodzieży – zarówno męskiej, jak i żeńskiej – do zawodów technicznych wymagających coraz bardziej zaawansowanego poziomu urządzeń i usług. Należy zachęcać do współpracy przedsiębiorstw z uniwersytetami i szkołami, do szkolenia i uczenia się przez całe życie.

2. Wprowadzenie

2.1. **Przemysł inżynierski** w Europie jest sektorem bardzo szerokim i zróżnicowanym; obejmuje kody w klasyfikacji NACE nr 25, 26, 27, 28, 29.3, 32.11 i 33, z wyjątkiem 33.15 do 33.17. **Przemysł inżynierski** obejmuje tradycyjnie następujące obszary: inżynieria mechaniczna i elektryczna, urządzenia mechaniczne, elektronika, artykuły metalowe i metalurgia.

2.2. Cały **przemysł inżynierski** w Europie reprezentuje około 130 tys. przedsiębiorstw zatrudniających ponad 10,3 mln osób o wysokich kwalifikacjach i umiejętnościach, generuje roczną produkcję wartości około 1 840 mld EUR oraz około 1/3 całego eksportu UE.

2.3. Ponieważ przemysł ten wytwarza szeroką gamę produktów końcowych i zapewnia innym sektorom komponenty, części, narzędzia, urządzenia mechaniczne, instalacje, systemy, technologie itd., ma on podstawowe znaczenie dla poziomu technicznego wielu innych sektorów oraz definiuje rozwój społeczny w zakresie sprawności energetycznej, zdrowia, mobilności, komunikacji i bezpieczeństwa.

2.4. Ze względu na swoją wielkość produkcji, wysokie zatrudnienie i silne zorientowanie na eksport, **przemysł inżynierski** odgrywa kluczową rolę w ożywieniu gospodarczym Europy i w osiągnięciu ambitnego celu nakreślonego w komunikacie Komisji „Silniejszy przemysł europejski na rzecz wzrostu i ożywienia gospodarczego”, którym jest odwrócenie obecnej tendencji i zwiększenie do 2020 r. produkcji przemysłowej do ponad 20 % PKB.

2.5. Europejski przemysł inżynierski trzeba postrzegać i analizować w kontekście rozwoju gospodarczego UE. Jego gałęzie są integralnymi i niezbędnymi ogniwami łańcuchów wartości. Z tego punktu widzenia borykają się one zasadniczo z tymi samymi problemami co ich odpowiedniki w łańcuchu wartości (przemysł stalowy, sektor energetyczny itd.).

3. Wyzwania dla europejskiego przemysłu inżynierskiego

3.1. Konkurencja międzynarodowa

3.1.1. Europejski **przemysł inżynierski** eksportuje istotną część swojej produkcji. W ostatnich latach inwestycje pozostawały w tyle za innymi regionami świata. Wiąże się to z niebezpieczeństwem delokalizacji łańcuchów wartości z Europy, a europejski **przemysł inżynierski** stoi w obliczu rosnącej konkurencji światowej.

3.1.2. Ameryka Północna przyjęła strategię ukierunkowaną na ponowną industrializację, opartą w szczególności na niskich kosztach energii i niższych kosztach pracy w NAFTA. Chiny i szereg krajów w Azji Południowo-Wschodniej przyciągnęły znaczne inwestycje, w szczególności w sektorach elektrycznym i elektronicznym, ostatnio również w sektorze urządzeń mechanicznych. Dysponując wspieranymi przez państwo planami rozwojowymi, przemysły te konkurują nie tylko niższym wynagrodzeniem, lecz będą wkrótce produkować towary o wyższej wartości dodanej. Japonia staje się coraz bardziej konkurencyjna na skutek niedawnej dewaluacji jena o około 30 %. W ostatnich latach udało się przyciągnąć inwestycje produkcyjne również w Afryce i na Bliskim Wschodzie.

3.1.3. Cel polegający na 20-procentowym udziale przemysłu w PKB wymaga tworzenia corocznie co najmniej 400 tys. nowych miejsc pracy. Tylko pod warunkiem że Europa będzie potrafiła przyciągnąć więcej inwestycji, powstanie wystarczająca liczba miejsc pracy i bogactwo, co pozwoli na utrzymanie w niej wysokich standardów socjalnych i osiągnięcie celów strategii „Europa 2020”. Europa stanie się miejscem inwestowania tylko wtedy, gdy będzie konkurencyjna.

3.1.4. Oczywiście jest, że niemożliwe będzie utrzymanie tak wysokiej liczby (ponad 10 mln), w zdecydowanej większości dobrze płatnych miejsc pracy, jeśli Europa skupi się jedynie na przemyśle inżynieryjnym najwyższej kategorii. Przedsiębiorstwa z sektora zaawansowanych technologii odgrywają wprawdzie decydującą rolę, jeżeli chodzi o zachowanie przewagi technologicznej, i wspierają innowacje w całym łańcuchu wartości, lecz kluczowe znaczenie ma to, by Europa pozostała miejscem wytwarzania wszelkiego rodzaju produktów inżynieryjnych oraz towarów, również w sektorze niskich i średnich technologii. Oprócz tworzenia zatrudnienia, ma to podstawowe znaczenie dla zintegrowanej sieci dostawców, będącej jednym z największych atutów producentów w Europie. Umożliwia również szybką wymianę wiedzy, niezwłoczne dostosowanie produkcji oraz korzyści z klastrów regionalnych.

3.2. Wyzwania technologiczne

3.2.1. To w szczególności sektor inżynierii jest prekursorem przechodzenia do zielonej i niskoemisyjnej gospodarki przez produkty, systemy i technologie wytwarzane w przedsiębiorstwach w nim działających. Sektor ten bardzo szybko zmierza w kierunku czwartej rewolucji przemysłowej⁽²⁾, która zapewni przeskok do masowego dostosowywania, umożliwiając przemysłowi reagowanie na wyzwania społeczne poprzez dostosowane do potrzeb rozwiązania.

3.2.2. Europa ma wiedzę naukową i kompetencję badawczą niezbędne do przejścia do zielonej gospodarki, jednak droga do innowacyjnych produktów stawia jeszcze wyższe wymagania. W wielu technologiach Europa ma wyraźną przewagę naukową, jednak sektory korzystające z tych badań umiejscowiły się poza jej granicami. Oznacza to, że Europa nie jest wystarczająco atrakcyjnym miejscem produkcji dla wprowadzania takich innowacji na rynek, a odpływ wiedzy do konkurencyjnych gospodarek staje się prawdziwym zagrożeniem.

4. Co może zrobić Europa?

4.1. Aspekty strategiczne

4.1.1. Oceniając szanse realizacji naprawdę potrzebnej polityki przemysłowej UE, napotyka się związane z tym poważne problemy, które wpłynęłyby na niezbędną przemianę. Po pierwsze, UE brakuje niestety wizji i przywództwa, co prowadzi do podejmowania zbyt wielu chaotycznych inicjatyw oraz do dużej niespójności ram regulacyjnych. Po drugie, koncepcja zrównoważonego rozwoju, która mogłaby mieć integrujący charakter, w równym stopniu powinna opierać się na trzech filarach (środowiskowym, społecznym i ekonomicznym).

4.1.2. Obecnie spadek zaufania inwestorów⁽³⁾ do gospodarki UE jest dramatyczny i koniecznie trzeba podjąć działania, by to zaufanie odzyskać. Rzeczywista realizacja strategii „Europa 2020” w połączeniu ze sprzyjającym i motywującym otoczeniem biznesowym mogą być sposobem na wyjście z aktualnego kryzysu.

4.1.3. Aby odwrócić postępujący upadek przemysłu w Europie, potrzebne są o wiele większe inwestycje oraz wzrost. Cel 20 % PKB oraz stworzenie nowych miejsc pracy nie zostaną osiągnięte, jeśli Europa nie wypracuje jasnej wizji i programu dla przemysłu. W wyniku tych działań powinna powstać skoordynowana polityka wyraźnie nastawiona na konkurencyjność europejskiego przemysłu, obejmująca pozostałe dziedziny polityki i sprawiająca, że Europa stanie się atrakcyjnym miejscem dla zakładania firm.

4.1.4. Przedsiębiorstwa inżynieryjne cierpią z powodu nadmiernej regulacji, czasami niewłaściwej, oraz wielu przepisów krajowych nakładających się na prawo unijne. W szczególności MŚP nie potrafią sobie z nimi radzić. Głównym zadaniem przedsiębiorstw inżynieryjnych powinno być znajdowanie rozwiązań technicznych, a nie poświęcanie znacznej części swoich zasobów na zajmowanie się najnowszymi uregulowaniami. Najprostszym sposobem rozwiązania tego problemu jest zmniejszenie ilości nowego prawodawstwa.

4.1.5. Przykładem zbędnego nowego prawodawstwa jest zwyczaj, że większości proponowanych przekształceń obowiązujących rozporządzeń i dyrektyw towarzyszą poprawki. Często zamiast tworzenia nowych przepisów lepszym rozwiązaniem problemu byłoby lepsze stosowanie przepisów już obowiązujących. Dlatego też nowe przepisy należy tworzyć tylko w ostateczności.

4.1.6. Prawodawca Unii często próbuje zbyt szczegółowo regulować poszczególne dziedziny. Jest to rozsądne w przypadku niektórych uregulowań technicznych, jednak w innych dziedzinach może być niewłaściwe. Przykładowo przepisy dotyczące pól elektromagnetycznych są zbyt skomplikowane i MŚP mają trudności z ich przestrzeganiem. Strategia KE na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2013–2020 musi zapewniać odpowiedni poziom ochrony w miejscu pracy, jednocześnie jednak powinna być spójna, krótka i łatwa w stosowaniu.

⁽²⁾ Pierwsza (koniec XVIII wieku) – systemy manufakturowe; druga (początek XX wieku) – produkcja masowa, podział pracy; trzecia (od połowy lat 70-ych) – automatyzacja, elektronika i IT; czwarta – wykorzystanie internetu w procesach produkcyjnych, łączenie tych procesów w sieci.

⁽³⁾ Zob. załączony dokument EUROSTATU.

4.1.7. Europejskie prawodawstwo musi stać się bardziej przewidywalne. W odniesieniu do cyklu inwestycyjnego przedsiębiorstw oznacza to, że gdy tylko zostanie ustalona metodologia, nie należy jej zmieniać. Cele trzeba modyfikować w sposób przewidywalny i w perspektywie długoterminowej. Przykładem stopniowego zatracania pierwotnie całościowego podejścia Komisji jest dyrektywa w sprawie ekoprojektu. Początkowo nacisk położono na energię, należy zatem zachować solidną metodologię (MEErP), z której korzystano. Szczególne problemy wynikają z częstych przekształceń. W odniesieniu do niektórych produktów zmiany w prawodawstwie zachodzą w odstępach mniej więcej 5-letnich, co ma katastrofalne skutki zwłaszcza dla sektora inżynieryjnego, w którym horyzont inwestycyjny rozciąga się w przedziale od 10 do 30 lat.

4.1.8. Niestety oceny skutków sporządzane przez KE nie uwzględniają w wystarczającym stopniu kosztów nowego prawodawstwa w odniesieniu do przedsiębiorstw, w szczególności MŚP. Największym i tak naprawdę nieuwzględnianym kosztem dodatkowych przepisów jest to, że Europa traci inwestycje oraz nowe przedsiębiorstwa, które otwierają swoje siedziby poza Unią.

4.1.9. Również przepisy dotyczące przetargów publicznych powinny być łatwo zrozumiałe. W przeciwnym razie MŚP tracą zdolność przedstawiania ofert, zmniejsza się konkurencyjność, trudniej jest sprawdzać decyzje w trakcie procedury udzielania zamówień, a procedura zamówień publicznych staje się bardziej podatna na nadużycia. Należy zatem skupić się na uproszczeniu przepisów i przejrzystości.

4.1.10. Koszty energii w Europie są znacznie wyższe niż w konkurencyjnych gospodarkach. Najpilniejszym działaniem mającym na celu cenowe uprzystępnienie energii jest stworzenie prawdziwego europejskiego rynku energii. Ponadto ważne jest, by powstrzymać się od wprowadzania przepisów, które doprowadzą do dodatkowego wzrostu cen. Odchodzenie od paliw kopalnych musi być przystępne pod względem kosztów, neutralne pod względem technologicznym i oparte na prawach rynkowych.

4.2. Rynek wewnętrzny i nadzór rynku

4.2.1. Ochrona przed produktami niebezpiecznymi i niezgodnymi z przepisami oraz przed podrabianiem produktów jest warunkiem wstępnym uczciwej konkurencji. Obecnie mniej niż 1 % wszystkich wytworzonych towarów wwożonych przez duże porty europejskie sprawdzanych jest w chwili ich przybycia pod względem zgodności z przepisami unijnymi, a wiele niebezpiecznych i podrobionych produktów, w szczególności elektrycznych, wprowadzanych jest na rynek wewnętrzny.

4.2.2. Organy kontroli i nadzoru różnią się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich UE. W niektórych państwach członkowskich system przewiduje mechanizm niezbędnej ochrony podmiotów gospodarczych, w innych krajach organy przewidziane do tego celu są rzadkością, nie mają całościowego profilu i wystarczających kompetencji lub stosuje się odmienną wykładnię przepisów. UE powinna ulepszyć i zwiększyć koordynację między tymi organami, tak by wypracować odpowiedni i jednolity europejski system.

4.3. Normy

4.3.1. Normalizacja w Europie stała się jednym z kluczowych czynników sukcesu jednolitego rynku. Normalizacja przyczynia się do zapewnienia wymieniałości produktów i ułatwia w ten sposób ich zbytność na całym świecie i w długich łańcuchach wartości. Jednak w ostatnich latach wiele MŚP narzeka na ilość zleceń normalizacji ze strony KE oraz na to, że normalizacja wykroczyła poza wymogi techniczne. Należy zachęcać MŚP do udziału w procesie normalizacji i je wspierać.

4.3.2. Ponieważ MŚP w coraz większym stopniu zaangażowane są w łańcuchy wartości, należy im umożliwić wnoszenie odpowiedniego wkładu w ustalanie norm. Należy podjąć konkretne środki w celu zapewnienia równowagi między zainteresowanymi stronami, np. zapewnić lepsze wsparcie na poziomie krajowym dla udziału MŚP mających mniejsze zasoby finansowe.

4.4. Technologia i badania

4.4.1. Przedsiębiorstwa przemysłu inżynieryjnego są główną siłą napędową oraz prekursorem innowacyjności, jeżeli chodzi o wytwarzanie sprzętu niezbędnego do urzeczywistnienia zielonej rewolucji. Efektywność energetyczna, obniżenie emisji CO₂ oraz działania przyjazne dla klimatu pozytywnie wpływają na zrównoważony rozwój sektora. Oprócz tworzenia nowych produktów, innowacje przedsiębiorstw inżynieryjnych często prowadzą do nowych sposobów produkcji, towarów i systemów jeszcze bardziej racjonalnych z punktu widzenia środowiska, a jednocześnie bardziej produktywnych i bardziej przystępnych cenowo, jeżeli chodzi o klientów.

4.4.2. Europa osiągnęła wysoki poziom badań i wyników badań. W 2012 r. w Europie złożono ponad 250 tys. wniosków patentowych. Jednak przejście od badań do innowacyjnych produktów wymaga nie tylko wiedzy i kompetencji badawczych. W wielu technologiach Europa miała przez długi czas wyraźną przewagę naukową, jednak ostatecznie sektory korzystające z tych badań często przenosiły się poza Europę. Takie słabe wykorzystywanie w Europie istniejącej wiedzy przez przemysł można przewyciężyć jedynie przez udział przemysłu w programach badawczych na wczesnym etapie oraz odpowiednie ramy pozwalające na wykorzystywanie we właściwym czasie zdobytej wiedzy. Za pomocą funduszy publicznych należy wspierać nowe struktury łączące przemysł i badania – klastry, parki technologiczne oraz ośrodki wymiany technologicznej.

4.4.3. Aby usprawnić wykorzystanie nowych odkryć naukowych przez przemysł, finansowanie badań i innowacji powinno być lepiej ukierunkowane na potrzeby przemysłu; należałoby również dokonywać tego w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, na przykład programu „Fabryki jutra”. Aby zwiększyć udział przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, należy uprościć wskazówki i przepisy dotyczące udziału i zatwierdzania projektów. Należy podjąć działania, aby wspierać tworzenie nowoczesnych fabryk, w związku z czwartą rewolucją przemysłową.

4.5. Instrumenty rynku pracy

4.5.1. Już sama liczba miejsc pracy w przemyśle inżynieryjnym pokazuje, że odgrywa on kluczową rolę w przezwycięzeniu obecnego wysokiego bezrobocia w UE oraz ma duży potencjał tworzenia nowych miejsc pracy, pod warunkiem że Europa potrafi zapewnić inwestycje niezbędne dla kolejnego ożywienia gospodarczego. Stworzenie tych miejsc pracy mogłoby zlikwidować niedopuszczalnie wysoki poziom bezrobocia wśród młodzieży. Wydaje się, że podejmowane obecnie przez UE wysiłki na rzecz stworzenia tzw. gwarancji dla młodzieży to właściwe działanie w kontekście bieżącego kryzysu. Jednakże w perspektywie długoterminowej trwałe zatrudnienie mogą zapewnić jedynie prężne przedsiębiorstwa, które inwestują w Europie.

4.5.2. Liczne sektory produkcyjne stoją w obliczu niedoboru młodych fachowców. Systemy kształcenia i szkolenia zawodowego powinny być znacznie bardziej ukierunkowane na obecne i przyszłe potrzeby przedsiębiorstw. Władze administracyjne oraz sam przemysł powinny podejmować działania mające przyciągnąć młodych ludzi do sektora, a równocześnie polepszyć jego wizerunek. Należy w szczególności rozwiązać problem braku fachowców w niektórych regionach Europy w dziedzinie nauki, technologii, inżynierii oraz matematyki, np. przez wspieranie mobilności tych fachowców w całej Europie.

4.5.3. Wciąż zbyt mało kobiet pragnie wiązać karierę zawodową z inżynierią. W wielu krajach europejskich **przemysł inżynieryjny** rozpoczął już kampanie nakierowane na zwiększenie zainteresowania młodych kobiet przyuczaniem do zawodu, a Europejski Fundusz Społeczny wspiera projekty mające na celu obniżenie bariery psychologicznej młodych kobiet wobec kariery zawodowej w zawodach z dziedziny inżynierii. Trzeba jednak zwiększyć wysiłki w tej dziedzinie. Przedmioty techniczne oraz inżynieryjne powinny być atrakcyjniej nauczane w szkołach.

4.5.4. Jednym z kluczowych czynników wyjaśniających fakt, że wiele przedsiębiorstw europejskich dobrze przetrzymało obecny kryzys, jest doskonały poziom ich siły roboczej. Ze względu na odpowiedni system przyuczania do zawodu pracownicy tych przedsiębiorstw mają kompleksową wiedzę na temat podstaw teoretycznych oraz obowiązującego procesu produkcji. Zdolni są do szybkiego stosowania innowacji na różnych etapach łańcucha wartości. Europejska polityka zatrudnienia powinna zachęcać poszczególne kraje do stosowania takich systemów przyuczania do zawodu na szczeblu przedsiębiorstw. Należy zachęcać do współpracy przedsiębiorstw ze szkołami i uniwersytetami, organizować targi pracy umożliwiające pierwsze zatrudnienie oraz wspierać praktyki szkoleniowe.

4.5.5. Stowarzyszenia branżowe i związki zawodowe mogą podejmować, ze wsparciem swoich rządów, inicjatywy mające na celu ocenę kształcenia branżowego oraz usprawniać działania mogące pomóc w zlikwidowaniu luki w zakresie kwalifikacji na rynku pracy w sektorze dostarczającym coraz bardziej skomplikowanych maszyn produkcyjnych i usług technicznych wymagających nowych umiejętności.

4.5.6. Uczenie się przez całe życie powinno być wspólną powinnością pracodawców i pracowników. Pracownicy, którzy utracą swoje miejsce pracy muszą mieć odpowiednią możliwość szybkiego zaktualizowania swoich kwalifikacji. Należy zintensyfikować aktywne polityki w dziedzinie zatrudnienia oraz przyspieszyć wymianę sprawdzonych rozwiązań, np. współfinansowanych przez EFS i ERDF.

4.5.7. W sektorach przemysłowych zachodzą ciągłe zmiany. Wciąż powstają pewne miejsca pracy i produkty, inne natomiast stają się zbędne. Niezbędną restrukturyzację należy przeprowadzać z odpowiednim wyprzedzeniem. Wszyscy partnerzy społeczni – związki zawodowe i pracownicy – oraz rządy i instytucje UE powinni połączyć się we wspólnym dialogu, tak by wypracować elastyczniejsze i bardziej pozytywne podejście do zmian w przemyśle. Przede wszystkim należy unikać zwolnień, tak by utrzymać w przedsiębiorstwach wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą. Utrata miejsc pracy, której nie da się uniknąć, powinna być przeprowadzana w sposób akceptowalny społecznie oraz odpowiednio zamortyzowana. W niektórych krajach Europy Środkowo-Wschodniej możemy znaleźć przykłady unowocześnień gospodarki, która stała się wydajniejsza, czystsza i tworzy nowe, dobrze płatne miejsca pracy.

4.5.8. Rządy, stowarzyszenia branżowe i związki zawodowe muszą znaleźć rozwiązania, które potrafią sprostać cyklicznym fluktuacjom działalności gospodarczej. Szybkie i sprawne zagospodarowanie wykwalifikowanego personelu ma kluczowe znaczenie, jeśli europejskie przedsiębiorstwa produkcyjne mają reagować na rosnącą presję światowej konkurencji. Przepisy o zatrudnieniu muszą akceptować rozwiązania w zakresie pracy, zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne, uwzględniające potrzebę efektywności procesu produkcyjnego, a także kwestie zdrowia i bezpieczeństwa oraz równowagę między pracą zawodową a życiem osobistym. Instrumentów niezbędnego uelastycznienia nie wolno wykorzystywać do obniżania norm społecznych obowiązujących w Europie.

4.5.9. Krajowi partnerzy społeczni ponoszą dużą odpowiedzialność, jeżeli chodzi o rokowania zbiorowe. Zachowanie konkurencyjności przy obecnych poziomach kosztów pracy jest wyzwaniem, a przy tym należy utrzymać siłę nabywczą pracowników. Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw europejskich nie może się odbywać kosztem obniżania płac. Aby zachować miejsca pracy i podnieść poziom zatrudnienia, należy podjąć wysiłki w zakresie konkurencyjności pozacenowej oraz kontroli kosztów produkcji. Poprawa wydajności powinna prowadzić w równej mierze do podwyżek płac, inwestycji i zysku dla akcjonariuszy.

4.6. *Umiejscowienie MŚP*

4.6.1. W ostatnich latach Komisja Europejska uznała, że wspieranie MŚP w wywozie jest kluczowym czynnikiem silnej gospodarki. Dla wielu MŚP pierwszym krokiem jest wywóz do innego kraju UE. Dlatego też tak ważna jest konkurencyjność rynku wewnętrznego, ponieważ doświadczenia tam nabyte mogą zachęcić przedsiębiorstwa do wywozu na rynki pozaeuropejskie. Ponieważ MŚP mają z tym trudności, ważne jest, by na tych rynkach nie zostały pozostawione same sobie. Należy również polepszyć dostęp MŚP do instrumentów finansowych wspierających wywóz.

4.7. *Polityka energetyczna a przyszłe inwestycje*

4.7.1. Chociaż budżety publiczne nadal są ograniczone, nie należy opóźniać niezbędnych inwestycji w infrastrukturę energetyczną, gdyż mogłoby to zahamować konkurencyjność w Europie.

4.7.2. Obecnie większość inwestycji w zakresie wydajności energetycznej i wydajności zasobów realizowana jest jedynie w przypadku możliwości osiągnięcia rentowności w okresie krótszym niż 3 lata, co sprawia, że nie wykorzystuje się wielu potencjalnych korzyści. Nie przeprowadza się wielu inwestycji prywatnych, mimo że byłyby one użyteczne, ponieważ ich rentowność zostałaby zwykle osiągnięta w terminie 3 do 5 lat. Dylemat ten można by przezwyciężyć, gdyby przyszłe zyski z takich inwestycji mogły generować przepływy pieniężne już wtedy, gdy inwestycja ma być realizowana. Dlatego też w EBI lub w krajowych bankach inwestycyjnych można by utworzyć fundusze zapewniające przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym kredyty niezbędne dla takich inwestycji w zamian za zyski generowane przez odnośne oszczędności do czasu spłaty kredytu. Model ten umożliwia takie inwestycje bez jakichkolwiek subwencji publicznych.

4.8. *Dostęp do surowców*

4.8.1. Obecnie, gdy ceny surowców są wysokie, europejscy producenci korzystają z wcześniejszych wysiłków na rzecz lepszego przetwarzania odpadów. Przeważająca część metali stanowiących podstawę większości towarów jest obecnie ponownie przetwarzana. Jednakże kluczowe znaczenie dla konkurencyjności przemysłu inżynierskiego ma wciąż dostęp do surowców, które trzeba importować. UE musi w związku z tym nalegać na to, by handel surowcami, w szczególności pierwiastkami ziem rzadkich, nie był utrudniany ograniczeniami niezgodnymi z zasadami WTO. Należy też uwzględnić konieczność przestrzegania norm etycznych, społecznych i ekologicznych.

4.9. *Wykorzystanie potencjału nowych państw członkowskich UE i państw przystępujących do Unii*

4.9.1. Europejskie przedsiębiorstwa powinny znacznie lepiej badać i wykorzystywać potencjał nowych państw członkowskich UE. To podejście mogłoby sprawić, że nadmierne różnice gospodarcze między regionami Europy przestaną być problemem, a staną się atutem Europy.

4.9.2. EKES apeluje, by KE monitorowała sytuację w dziedzinie handlu międzynarodowego surowcami krytycznymi. Zaleca opracowanie kilku prawdopodobnych scenariuszy, w tym scenariusza obejmującego najgorszą sytuację, w celu określenia zagrożeń i ewentualnych rozwiązań. Należy zacieśniać współpracę z innymi krajami znajdującymi się w podobnej sytuacji (USA, Japonia, Korea Południowa).

Bruksela, 11 grudnia 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE
